

טור מדד השלום - ינואר 2015

פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן

מדד החודש התמקד הן בזירה החיצונית והן בזירה הפנימית כשהבחירות הן הגורם המקשר ביניהן ברוב השאלות.

מידת המחויבות של ארה"ב לבטחונה של ישראל – אמנם 61% בציבור הישראלי-יהודי סבורים כי רמת המחויבות של הנשיא אובמה לבטחונה של ישראל כיום היא גבוהה מאוד או די גבוהה. ואולם, במקביל, כשיעור הזה ממש (61%) מעריכים כי אם תהיה פריצת דרך במגעים בין ארה"ב לאיראן, גבוה מאוד או די גבוה הסיכוי שהנשיא אובמה ייתן אור ירוק לחתימה על הסכם בשאלת הגרעין האיראני אפילו אם ממשלת ישראל שתכהן באותו זמן תבהיר שהוא מסכן לדעתה את הביטחון של ישראל. מעניין לציין כי קיימים הבדלים דרמטיים במידת הבטחון של מצביעי המפלגות השונות במחויבותו של הנשיא אובמה לבטחון מדינת ישראל – בעוד שבקרב מי שמתכוונים להצביע למפלגות המרכז והשמאל יש רוב גדול לאלה האומרים כי מידת מחויבותו גבוהה (עבודה - 76%, מרצ - 79%, יש עתיד - 89%), הרי שאצל המתכננים להצביע עבור מפלגות הימין שיעור נמוך בהרבה חושב כך (הבית היהודי - 37.5%, ישראל ביתנו - 40%, הליכוד - 51%). כשמדובר באישור הסכם עם האיראנים הפערים בין מצביעי המפלגות השונות גדולים עוד יותר. כך בקרב מצביעי מרצ והעבודה יש הסכמה סוחפת (בהתאמה 100%-ו-95%) שהנשיא אובמה לא יתן אור ירוק להסכם שממשלת ישראל תעריך שהוא פוגע בבטחון ישראל, לעומת שיעור כמעט זהה בקרב מצביעי הימין הסבורים כי אובמה כן ייתן אור ירוק להסכם כזה (ש"ס 100%, הבית היהודי 94%, הליכוד 93%, ישראל ביתנו 85%).

בקרב הערבים, שיעור המעריכים את המחויבות של אובמה לבטחון ישראל אמנם נמוך יותר מאשר בקרב היהודים (49%) ואולם הוא עולה על שיעור מי שסבורים שמחויבותו די נמוכה או נמוכה מאוד (39%). לעומת זאת, אצל הערבים, בניגוד ליהודים, השיעור הגבוה יותר סבורים שהסיכוי די נמוך או נמוך מאוד שאובמה ייתן אור ירוק להסכם עם איראן בנושא הגרעין אם ממשלת ישראל תראה בהסכם המתגבש סיכון בטחוני (סיכוי נמוך - 45%, סיכוי גבוה - 38%).

נאווה המתוכנן של נתניהו בקונגרס – אם ההנחה השכיחה בציבור הישראלי-יהודי היא שאובמה עלול להסכים לחתימת הסכם מזיק לישראל, מפתיע למדי שרוב (57.5%) סבור שנתניהו היה צריך לדחות את ההזמנה של יו"ר בית הנבחרים ביינר לשאת בקונגרס נאום שמן הסתם יוקדש לאיום האיראני רק על בסיס הנימוק שידוע שהנוהל האמריקני אומר שראשי מדינות לא באים לביקור רשמי בווינגטון תקופה קצרה לפני הבחירות בארצם. את ההסבר לסתירה כביכול זו אפשר לייחס לממצא שרוב גדול (67%) חושב שעיתוי הנסיעה של נתניהו, ממש בשיא מערכת הבחירות, היה מרכזי בהחלטתו לצאת לווינגטון כדי לנאום שם בפני הקונגרס, כלומר שהוא משתמש בנאום בחוץ כדי להשפיע על תוצאות הבחירות מבית. פילוח של המרואיינים היהודים לפי כוונות

ההצבעה שלהם בבחירות הקרובות מעלה כי רק בקרב המתכננים להצביע ליכוד והבית היהודי אין רוב לסבורים כי העיתוי שיחק תפקיד מרכזי בהחלטתו של נתניהו לצאת לווינגטון.

על רקע כל האמור לעיל ניתן כנראה אף להבין מדוע הציבור היהודי חצוי ממש (46% לכל צד) בשאלה האם נוכח התנגדותם של אובמה ואנשי ממשלו לביקור ולנאום המתוכנן, נסיעתו של נתניהו לווינגטון בעיתוי שנקבע מזיקה או מועילה לאינטרסים של ישראל. שוב, פילוח לפי כוונות הצבעה מגלה הבדלים גדולים – בקרב מי שמתכננים להצביע עבודה, מר"צ ויש עתיד יש רוב ברור למי שסבורים שנסיעה תזיק לאינטרסים של ישראל (בהתאמה 80%, 73% ו-65%). לעומת זאת בקרב מי שמתכוונים להצביע ימין יש רוב ברור למי שסבורים שהנסיעה תועיל לאינטרס הישראלי (ליכוד - 80%, ישראל-ביתנו - 70% והבית היהודי - 58%).

מי מתאים יותר לטפל בנושאי הציר של מערכת הבחירות - שיעור הישראליים-יהודים החושבים כי ממשלה בראשות נתניהו מתאימה יותר לטפל בנושאי הביטחון של ישראל (57.5%) גבוה במידה ניכרת משיעור המעריכים כי ממשלה בראשות ציפי לבני ויחזק הרצוג מתאימה יותר לצורך זה (27%). באותה רוח, רוב ברור של הציבור היהודי (59%) מעריכים כי לגוש הימין סיכוי גדול יותר להקים את הממשלה לאחר הבחירות מאשר לגוש המרכז-שמאל (27.5%). פילוח של תשובות המרוויינים היהודים לשאלה זו מעלה כי בקרב מי שמתכננים להצביע למפלגות הימין יש רוב מכריע שבטוח כי הממשלה תוקם בידי הימין. לעומת זאת, בקרב מצביעי מפלגות המרכז-שמאל במקרים שיש רוב המעריכים כי הממשלה תוקם על ידי המפלגות שלהן הם מתכננים להצביע, הרי שהוא קטן בהרבה (למעשה, בקרב המרוויינים המתכננים להצביע מרצ מצאנו כי שיעור המאמינים שהממשלה הבאה תורכב בידי גוש הימין עולה על שיעור מי שמעריכים כי היא תורכב על-ידי גוש המרכז-שמאל – בהתאמה, 54% לעומת 42%).

אמנם כאשר מדובר בשאלה "איזה גוש היית רוצה שיקים את הממשלה אחרי הבחירות הבאות?" הפער בין ההעדפות לשני הגושים מצטמצם מעט, אך גם כאן לגוש הימין יש עדיפות ברורה על פני גוש המרכז-שמאל (53% מעדיפים את גוש הימין ו-38% את גוש השמאל). נתונים אלה מאתגרים במיוחד על רקע העובדה ששיעור גבוה יותר (43%) בציבור היהודי אומרים שנושאי חברה וכלכלה הם שיכריעו עבור איזו מפלגה יצביעו בבחירות הקרובות (32.5% ציינו את התחום המדיני-בטחוני כמכריע עבורם) ונוכח ההערכה כי ממשלה בראשות הרצוג-לבני תיטיב לטפל בנושאים אלה מאשר ממשלה בראשות נתניהו (52% לעומת 30%).

אנו ניצבים אפוא בפני הפרדוקס לכאורה בשיקולי הבוחר הישראלי-יהודי: מחד גיסא, הנטייה הציבורית הברורה של היהודים היא להפקיד את הטיפול בנושאי הביטחון של ישראל בידי ממשלת ימין בראשות נתניהו וציבור זה גם מגלה העדפה גבוהה יותר שגוש פוליטי זה יקים את הממשלה הבאה. מאידך גיסא, לפחות ברמה ההצהרתית, גבוה יותר שיעור אלה הסבורים כי הנושא החברתי-כלכלי - שבו כאמור נתפסת ממשלה בראשות הרצוג-לבני ככשירה יותר לטפל – הוא החשוב יותר בהולכם לקלפי בהשוואה לעניין המדיני-בטחוני.

בקרב הערבים שיעור המעריכים כי גוש המרכז-שמאל ירכיב את הממשלה הבאה (40%) עולה על שיעור המעריכים כי גוש הימין יעשה זאת (35%). יתירה מזו, שלא במפתיע, כאן עולה בהרבה שיעור המעדיפים ממשלת מרכז-שמאל (54%) על שיעור המעדיפים ממשלת ימין (17.5%). יש לציין כי בעוד שבעבר מצאנו בקרב הציבור הערבי עניין רב יותר בנושא המדיני-בטחוני, הרי שהפעם דפוס התשובות נוטה לנושאי הפנים – 56% אמרו כי מה שיכריע מה יצביעו תהיה עמדת המפלגה בנושא החברתי-כלכלי לעומת 18% בלבד שהצביעו על הנושא המדיני-בטחוני כנושא המכריע מבחינתם.

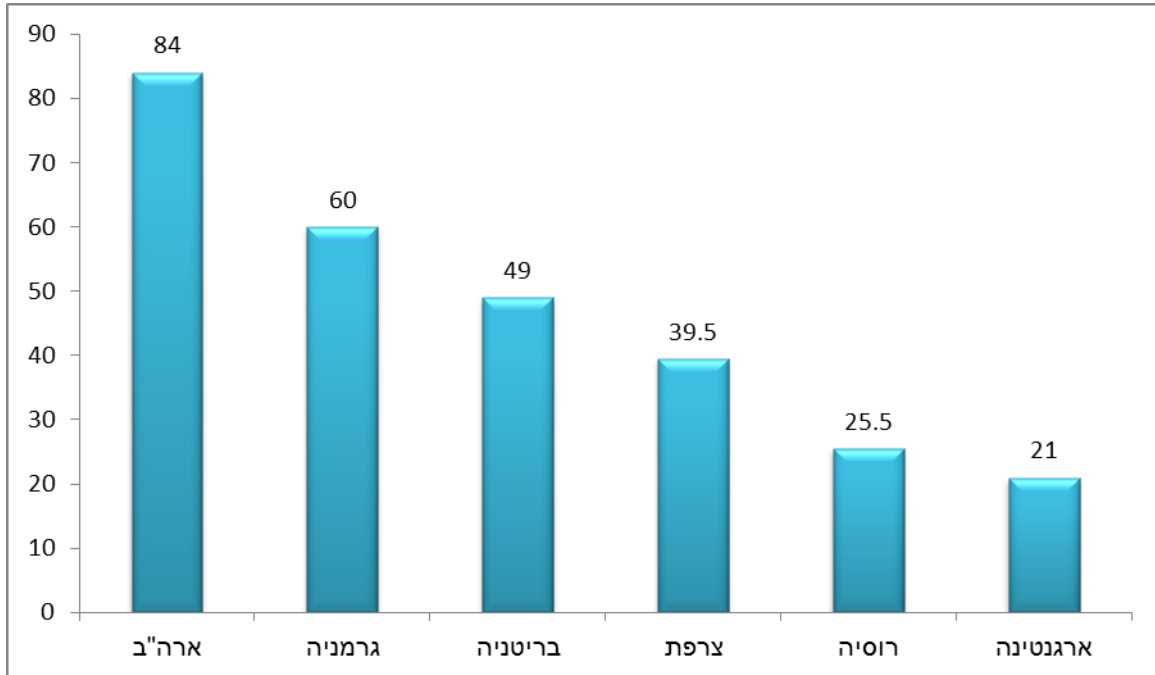
יחס לרשימה הערבית המאוחדת - ממצעי הסקר מורים כי המהלך של איחוד המפלגות הערביות לקראת הבחירות – מהלך שמן הסתם לא היה רצוי בעיני מי שיזמו את העלאת אחוז החסימה - התקבל בברכה על ידי רוב הציבור הערבי (78% מרוצים מאוד או די מרוצים ממנו) ועל ידי מיעוט בלבד בציבור היהודי (19% בלבד מרוצים מאוד או די מרוצים).

מידת מחויבות ממשלות בעולם לבטחון הקהילות היהודיות - על רקע הפיגועים נגד מוסדות ויחידים יהודים בעולם וריבוי ההתבטאויות האנטישמיות במקומות שונים בעולם לאחרונה, בחנו עד כמה הציבור היהודי בישראל סומך על השלטונות בשש מדינות בעלות נוכחות יהודית גבוהה – ארה"ב, צרפת, בריטניה, גרמניה, ארגנטינה ורוסיה - שיעשו מאמצים להגן על ביטחוןן של הקהילות היהודיות החיות בהן. התשובות מלמדות על מדרג מעניין ולא מובן מאליו, במיוחד בפרספקטיבה היסטורית. כצפוי, בראש "סולם הדאגה" לביטחוןן של הקהילות היהודיות ניצבים שלטונות ארה"ב, אשר 84% מהציבור היהודי בארץ סומכים עליהם שיתאמצו כדי להגן על היהודים הגרים שם. פחות צפויה היא העובדה כי במקום השני עומדת גרמניה (!) עם 60% מהמשיבים הסומכים כי השלטונות שם יעשו מאמצים בנדון. אחריה, בסדר יורד מבחינת רמת האמון של הציבור בארץ במאמצי השלטונות להגן על היהודים נמצאות: בריטניה (49%), צרפת (39.5%), רוסיה (25.5%) וארגנטינה (21%).

היכן בטוח יותר ליהודים לחיות, בישראל או במדינות אחרות? שאלנו שאלה פרובוקטיבית משהו לגבי אותן שש מדינות: "בהשוואה למי שחיים בישראל שכידוע ידעה הרבה מלחמות וגלי טרור, עד כמה בטוח המצב של היהודים החיים בכל אחת מהמדינות הללו?" גם מבחינה זו ניצבת בראש ארה"ב, שהיא היחידה שלגביה גבוה יותר השיעור בקרב המשיבים היהודים שהמעריכים שחיי היהודים שם בטוחים מאשר חיי היהודים בישראל (44.5% סבורים כי היהודים החיים בארה"ב בטוחים יותר מאשר היהודים תושבי ישראל, 26% שהבטחוןן של היהודים בשתי המדינות דומה ו-28% שבטחונם של היהודים החיים בארה"ב נמוך משל היהודים החיים בישראל). אשר לשאר המדינות, רוב המרואיינים הישראליים-יהודים מעריכים שמצב היהודים החיים בכולן, אם כי בשיעורים שונים, פחות בטוח מאשר בישראל (בישראל יותר בטוח בהשוואה ל: גרמניה 52%, בריטניה 54.5%, ארגנטינה 63%, רוסיה 67%, צרפת 71%). מעניין שגם בשאלה זו גרמניה ניצבת במקום השני.

מדד המשא ומתן : 47.4 (מדגם יהודים : 43.1)

תרשים החודש: "עד כמה אתה סומך על השלטונות בכל אחת מן המדינות הבאות שיעשו מאמצים מתאימים כדי להגן של הביטחון של הקהילות היהודיות שחיות בהם?" (% , סומכים מאוד או די סומכים, יהודים)

מדד השלום נערך בחסות תכנית אוונס לגישור ופתרון סכסוכים (אוניברסיטת תל אביב) ומרכז גוטמן לסקרים של המכון הישראלי לדמוקרטיה. הסקר נערך בטלפון על ידי מכון המחקר "מדגם" בתאריכים 27-29 בינואר 2015, בקרב 600 מרואיינים, המהווים מדגם ארצי מייצג של כלל האוכלוסייה הבוגרת בישראל בגילאי 18 ומעלה. טעות הדגימה המרבית לכלל המדגם - $\pm 4.1\%$ ברמת בטחון של 95%. עיבודים סטטיסטיים: יסמין אלקלעי.